

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ І ЕКОЛОГІЯ

УДК 332.33:332.012.332(477)

JEL Classification: O13; Q15; Q24; R14; R52

*Ярова Б.М.,
канд. екон. наук, асистент
кафедри геодезії та картографії,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ ДЕРЖАВНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ

Постановка проблеми. У зв'язку з обмеженістю земельних ресурсів і можливістю їх багатофункціонального використання як територіального базису, природного ресурсу та основного засобу виробництва питання підвищення ефективності землекористування набуває пріоритетного значення у соціально-економічному розвитку сільських громад. Протягом багатьох років формуються і пропонуються різні підходи до економічної оцінки ефективності використання сільськогосподарських земель. Методи оцінки залежать від поставленої мети оцінки землекористування та розв'язання її практичного завдання. Проте недостатньо дослідженим є показники економічної ефективності та реальної корисності земельних ділянок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукова проблематика економічної ефективності використання земель сільськогосподарського призначення в Україні розглядається у працях багатьох вітчизняних дослідників – Бобилева С. М. [1; 2], Жердевої О. В. [3; 9], Коваленка М. Я. [11], Мінакова І. О. [12], Столярової М. О. [3; 9], Ходжаєва А. Ш. [1; 2] та інших. Однак в наукових працях розглядаються окремі аспекти ефективного сільськогосподарського землекористування. Водночас дослідження потребує комплексного підходу до оцінювання використання земель сільськогосподарського призначення державної власності в Україні.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз економічної ефективності використання сільськогосподарських земель державними інституціями в Україні.

Завданнями дослідження є: дослідження існуючих показників оцінювання економічної ефективності використання земель; математико-статистичний аналіз залежності між розміром орендної плати за земельні ділянки, які знаходяться у державній і приватній власності; обґрунтування підходів до ефективного використання земель сільськогосподарського призначення державними інституціями.

Виклад основного матеріалу дослідження. Щоб визначити, наскільки виправданими є витрати для досягнення потрібного результату в сільськогосподарському землекористуванні, використовують показник еколого-економічної ефективності. Його розраховують як економічну ефективність екологічних витрат або загальну результативність процесу виробництва сільськогосподарської продукції, беручи до уваги екологічний вплив сільського господарства на навколишнє середовище (земельні ресурси) [13].

Ефективність природокористування С. Н. Бобилев та А. Ш. Ходжаєв [1-2] пропонують визначати за результатом (ефектом), вираховуючи з вартості продукції природокористування екологічні витрати та витрати на її виробництво (формула (1)):

$$EEE = \frac{EE_{ef}}{EE_e}, \quad (1)$$

де EEE – еколого-економічна ефективність використання земельних ресурсів у сільському господарстві;

EE_{ef} – еколого-економічний ефект;

EE_e – еколого-економічні витрати.

За даними О. О. Медведєвої [5], еколого-економічну ефективність землекористування потрібно визначати з урахуванням фактора часу (формула (2)):

$$NPV = \sum_{t=0}^n \frac{EEB_t - EEZ_t - EEBT_t}{(1+r)^t}, \quad (2)$$

де NPV – еколого-економічна ефективність землекористування з урахуванням фактора часу,
 EEB_t – еколого-економічні вигоди;
 EEZ_t – еколого-економічний збиток;
 $EEBT_t$ – еколого-економічні витрати;
 t – рік оцінки;
 r – ставка дисконтування.

Група економістів на чолі з П. Ф. Парамоном до основних натуральних і вартісних показників економічної ефективності використання земель сільськогосподарського призначення відносять: урожайність культур, ц/га; вартість валової продукції, валового й чистого доходу, прибутку на 1 га, грошових одиниць; окупність витрат, грошових одиниць; рентабельність, %. Додатковими показниками можуть бути: частка сільськогосподарських угідь щодо загальної площі землекористування, %; розораність сільськогосподарських угідь, %; частка інтенсивних сільськогосподарських культур у структурі посівів, %; питома вага зрошуваних земель щодо загальної площі сільськогосподарських угідь, % [11].

Колектив авторів під керівництвом І. О. Мінакова до вищезгаданих показників додає також землевіддачу, землеємність, виробництво основних сільськогосподарських культур на 100 га ріплі, ц, виробництво основних видів тваринницької продукції на 100 га сільськогосподарських угідь, ц [12].

Економіст В. Т. Водяніков поділяє показники на три групи: узагальнюючі, часткові, допоміжні. До першої групи належать розмір прибутку, вартість виробленої продукції, вихід кормових одиниць на 100 га сільськогосподарських угідь. Частковими показниками є врожайність культур, вихід кормових одиниць на 1 га окремих угідь, обсяг виробництва молока, м'яса на 100 га порівняльних угідь. Собівартість продукції, трудомісткість, фондомісткість, окупність витрат віднесено до допоміжних показників економічної ефективності використання земель сільськогосподарського призначення [10].

Деякі науковці вважають, що необхідно брати до уваги також віддачу балогектара і чистий дохід балогектара. Ці показники визначають на основі цінності продукції рослинництва, яка представлена грошовим потоком, а також на підставі економічної оцінки земель з урахуванням родючості ґрунтів. Використання вказаних показників дає змогу порівняти різні за якістю землі у кадастрових гектарах. Авторами [3; 9] запропоновано визначати віддачу балогектара, як функцію ряду змінних, що розраховується за формулою (3):

$$O = F(X_1, X_2, X_3, X_4), \quad (3)$$

де X_1 – вартість i -го виду товарної продукції рослинництва, грошових одиниць, яка залежить від обсягу виробництва, τ (q_i) і цін реалізації, грошових одиниць. (p_i);

X_2 – вартість j -го виду товарної продукції тваринництва, грошових одиниць, яка залежить від обсягу виробництва, τ (q_j) і цін реалізації, грошових одиниць (p_j), скоригована з урахуванням частки витрат на корми власного виробництва у структурі собівартості j -го виду товарної продукції тваринництва;

X_3 – площа сільськогосподарських угідь, га;

X_4 – сукупний ґрунтовий бал, який характеризує якість земель із погляду родючості.

Для визначення економічної ефективності використання земель сільськогосподарського призначення науковцями [3; 9] пропонується використовувати вихід валової продукції, валового і чистого доходу, прибуток з розрахунку на одиницю порівнянної (кадастрової) площі сільськогосподарських угідь (формула (4)):

$$S_k = \frac{S_p \times B_1 + S_c \times B_2 + S_{\text{п}} \times B_3}{100}, \quad (4)$$

де S_p – площа ріплі, га;

S_c – площа сіножатей, га;

$S_{\text{п}}$ – площа пасовищ, га;

B_1 – бал оцінки ріплі;

B_2 – бал оцінки сіножатей;

B_3 – бал оцінки пасовищ.

Податковим кодексом України встановлено, що земельний податок – це обов’язковий платіж, який справляється з власників земельних ділянок і земельних часток (паїв), а також із постійних землекористувачів. Орендна плата за земельні ділянки державної та комунальної власності – обов’язковий платіж, який орендар уносить орендодавцеві за користування земельною ділянкою. Підстава для нарахування орендної плати за земельну ділянку – договір її оренди. Платником орендної плати є орендар земельної ділянки. Звільняються від оподаткування орендної плати за земельні ділянки, що знаходиться у власності держави або територіальної громади, якщо така орендна плата повністю зараховується до відповідних бюджетів. Об’єктом оподаткування слугує земельна ділянка, надана в оренду [8].

Розмір та умови внесення орендної плати встановлюються у договорі оренди між орендодавцем (власником) та орендарем. При цьому річна сума платежу не може бути меншою 3% і перевищувати 12% нормативної грошової оцінки.

Аналіз середнього розміру річної орендної плати за земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної власності у відсотках від нормативної грошової оцінки наведено на рис. 1.

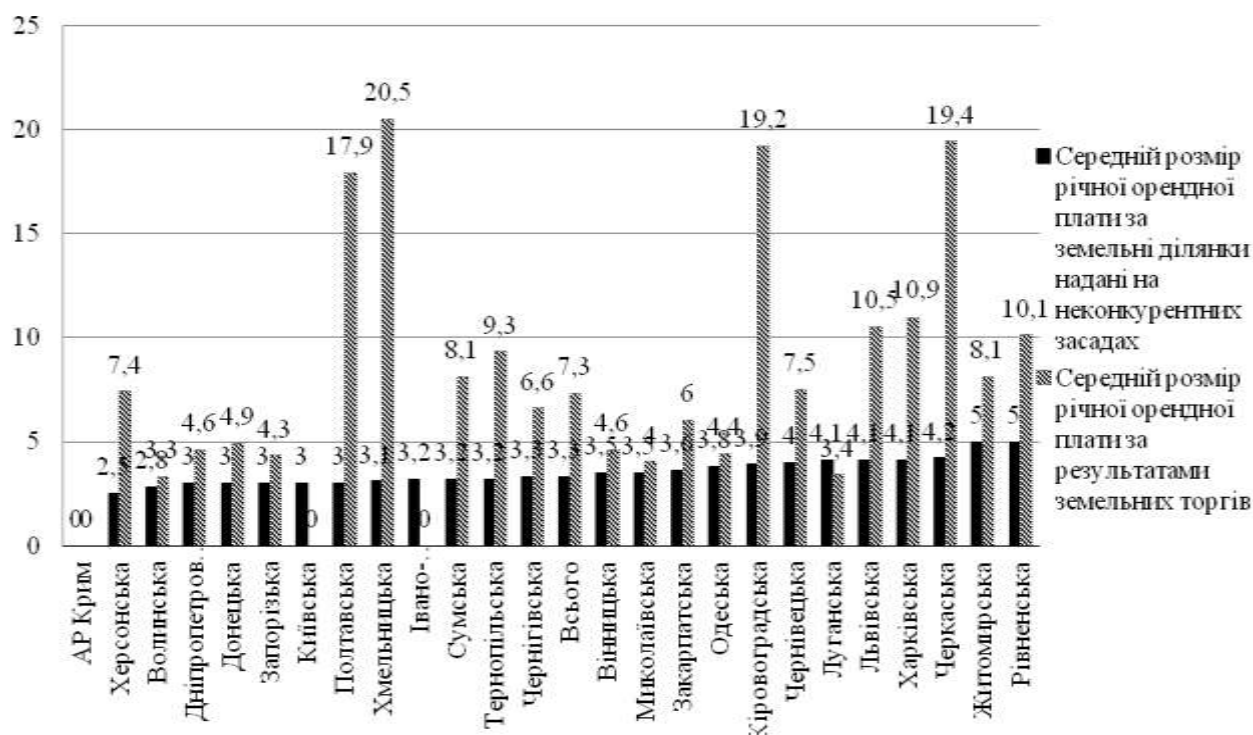

Рис. 1. Розмір річної орендної плати за земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної власності, %

Джерело: розроблено автором за даними Держгеокадастру [4]

У всіх областях, крім Луганської, середній розмір річної орендної плати за результатами земельних торгів більший, ніж при передачі земельних ділянок в оренду на неконкурентних засадах. Так, у Кіровоградській і Черкаській областях він перевищував майже у п’ять разів, Полтавській – шість, Хмельницькій – сім разів.

Найбільша річна сума орендної плати на неконкурентних засадах у Житомирській і Рівненській областях – 5% нормативної грошової оцінки. В результаті проведення земельних торгів у формі аукціону максимальний розмір орендної плати становить 20,5% у Хмельницькій, 19,4% – Черкаській області.

Проаналізувавши статистику розміру орендної плати, можна стверджувати, що передача земель на неконкурентних засадах занижена, є не ринковою й стає причиною недоодержання значних надходжень до бюджету.

Дані щодо середнього розміру орендної плати в Україні станом на 1 січня 2017 р. у розрізі областей наведено на рис. 2.

В середньому по Україні громадяни-власники паїв у минулому році отримали 1369 грн за гектар. Станом на 01.01.2017 цей показник складав 1093,4 грн/га. Зростання за рік становить 25%.

Найвища орендна плата за паї зафіксована у Черкаській (2961,8 грн/га), Полтавській (2553 грн/га), Харківській (2111 грн/га) та Сумській (2100,2 грн/га) областях. Найдешевше користування землею обходилося у Закарпатській (718,9 грн/га), Запорізькій (794,7 грн/га), Миколаївській (825,8 грн/га) та Херсонській (842,3 грн/га) областях.

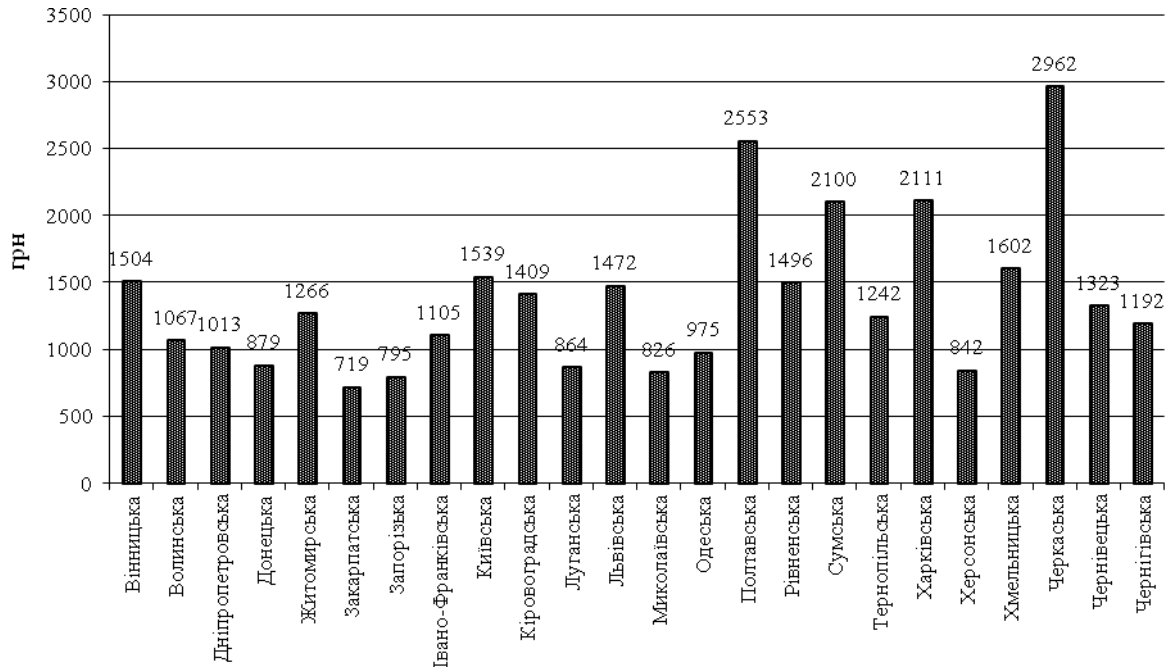

Рис. 2. Середній розмір орендної плати за землі сільськогосподарського призначення в Україні станом на 1 січня 2017 року

Джерело: побудовано автором за даними Держгеокадастру [7]

Середній розмір орендної плати за землі сільськогосподарського призначення державної форми власності в 2015 році відображено на рис. 3.

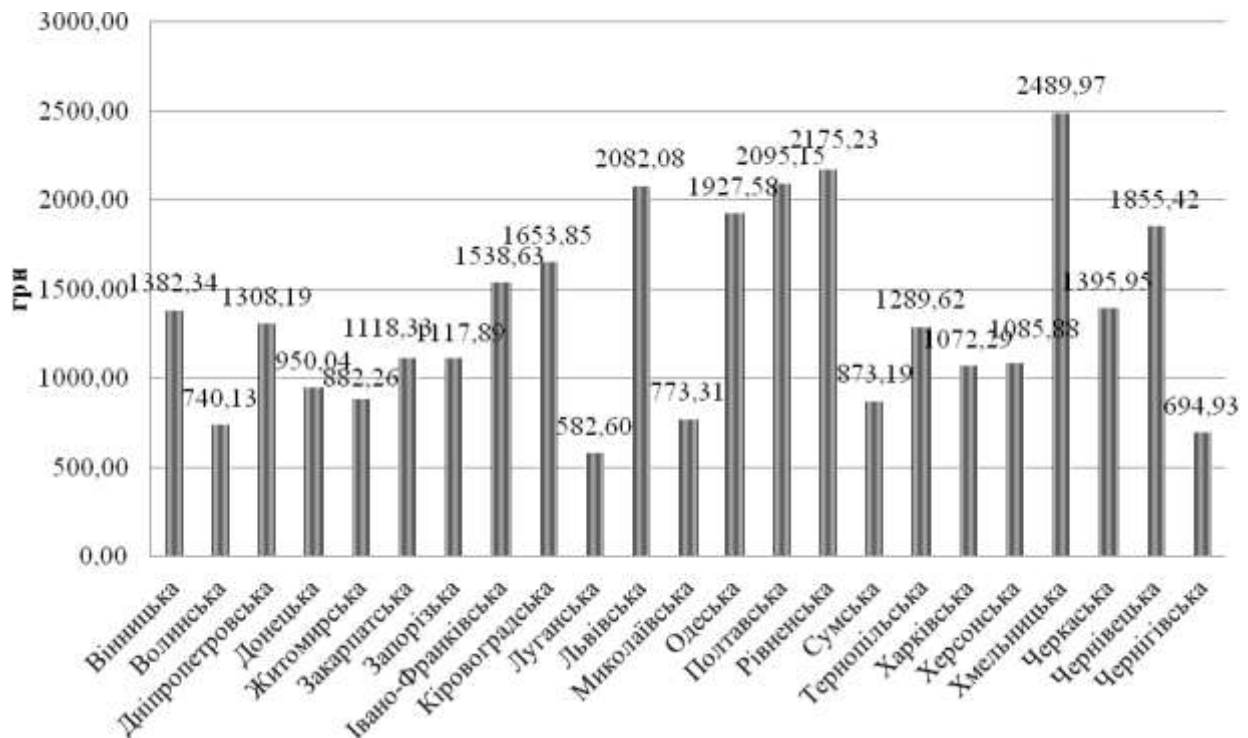

Рис. 3. Середній розмір орендної плати за землі сільськогосподарського призначення державної форми власності у 2015 році

Джерело: побудовано автором за даними Ліга.net [6] та Держгеокадастру [7]

Максимальний розмір орендної плати у 2015 році становив 2489,7 грн у Хмельницькій області, 2175,2 грн – Рівненській, 2095,16 грн – у Полтавській. Проте мінімальні показники в Луганській області – 582,6 грн, Чернігівській – 694,93 грн та Волинській – 740,1 грн. Середнє значення по Україні – 1377,8 грн.

Розмір орендної плати за землі сільськогосподарського призначення приватної та державної форм власності відображено на рис. 4.

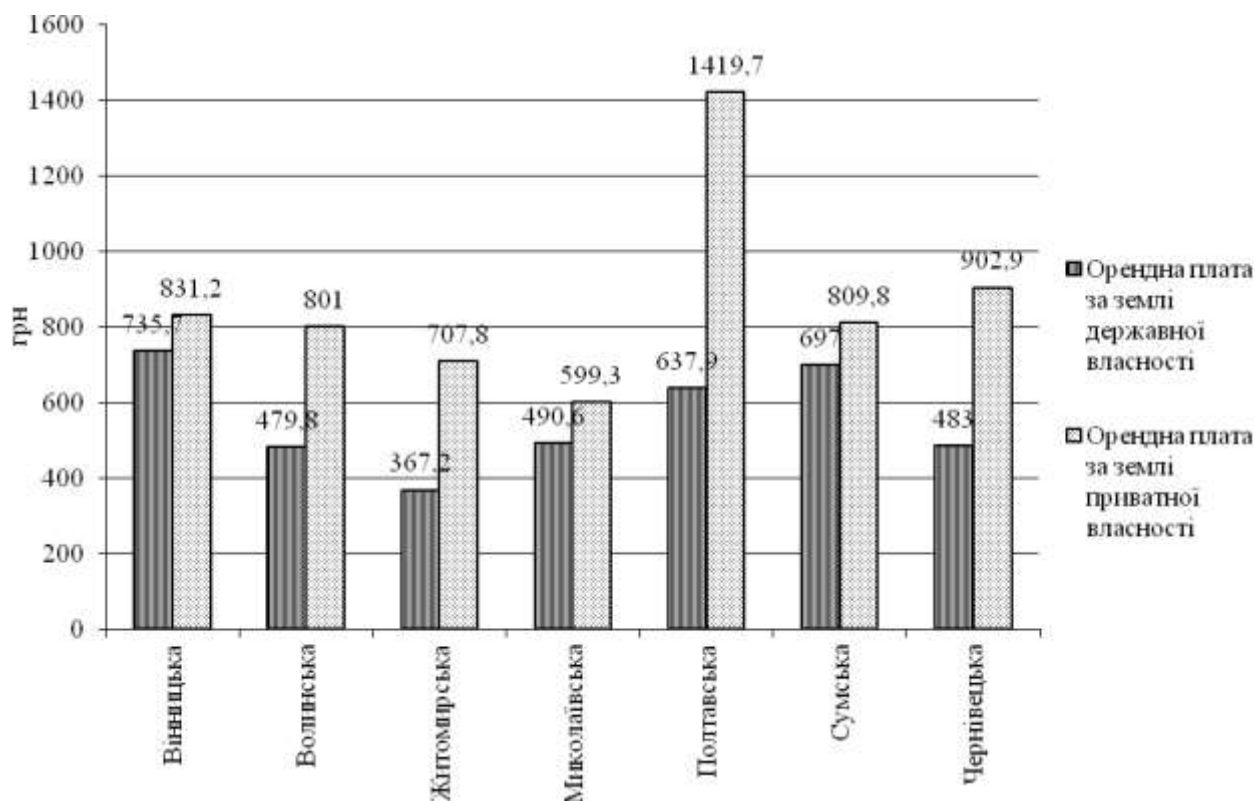

Рис. 4. Розмір орендної плати за землі сільськогосподарського призначення приватної та державної форм власності

Джерело: розроблено автором за даними Ліга.net [6]

Проаналізувавши вищенаведені дані, можна стверджувати, що у всіх областях середній розмір орендної плати за землі сільськогосподарського призначення державної форм власності станом на 2015 р. більший, ніж за землі приватної власності. Це пояснюється тим, що площа земель державної форми власності, які передаються в оренду, переважно більша від середнього розміру (4,0 га) земельних ділянок приватної власності. Договори оренди державних земель укладаються на довший строк порівняно з приватними, а це також впливає на вартість обслуговування договорів. Оренда таких земель зменшує ризики ведення агробізнесу та стає основою сталого прибутку.

Лінійну залежність між розміром орендної плати за земельні ділянки державної та приватної форм власності визначають за допомогою коефіцієнта кореляції Пірсона, розрахованого за формулою (5):

$$r_{xy} = \frac{\sum_{i=1}^m (x_i - \bar{x}) \times (y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^m (x_i - \bar{x})^2} \times \sqrt{\sum_{i=1}^m (y_i - \bar{y})^2}}, \quad (5)$$

де r_{xy} – коефіцієнт кореляції Пірсона;

x_i – показники орендної плати за земельні ділянки приватної власності;

y_i – показники орендної плати за земельні ділянки державної власності;

\bar{x} – середній показник орендної плати за земельні ділянки приватної власності;

\bar{y} – середній показник орендної плати за земельні ділянки державної власності.

Кореляційний зв'язок наявний тоді, коли явище, яке досліджується, піддається впливу не одного, а багатьох факторів. Показник кореляції завжди набуває значення в числовому інтервалі від -1 до +1. Знак коефіцієнта показує «напрямок» зв'язку. Додатний коефіцієнт кореляції ($r_{xy} > 0$) свідчить про «прямий» зв'язок між ознаками (тобто такий, коли зростання однієї ознаки збільшує значення іншої ознаки), а від'ємний ($r_{xy} < 0$) – про «зворотний» зв'язок (такий, коли зростання однієї ознаки призводить

до зменшення іншої ознаки). У нашому випадку існує «зворотний» кореляційний зв'язок (-0,19) між показниками орендної плати за землі державної та приватної власності.

Коефіцієнт кореляції Пірсона оцінює зв'язок між двома ознаками, лише припускаючи, що значення однієї ознаки пов'язані з відповідними середніми іншої ознаки лінійною залежністю, тобто оцінює тільки лінійний за формою кореляційний зв'язок. Отже, якщо дві ознаки тісно пов'язані між собою (навіть функціонально), але їхній зв'язок за формою суттєво відрізняється від лінійного, коефіцієнт кореляції Пірсона може набувати значення, близького до «нуля». Проте не можна говорити про відсутність кореляційного зв'язку між ними; це свідчить лише про відсутність лінійного кореляційного зв'язку. Встановлений кореляційний зв'язок не означає, що виявлено причинний зв'язок між ними, а тільки те, що одна з ознак частково зумовила іншу або обидві ознаки і є наслідком деяких спільних для них причин.

Якісну оцінку одержаного показника визначають за шкалою Чеддока, відповідно до якої між масивом вихідних даних існує слабкий лінійний кореляційний зв'язок $0,1 < r_{xy} < 0,3$.

На рис. 5 графічно зображено дані та зв'язок між ними шляхом побудови поля кореляції (діаграма розсіювання).

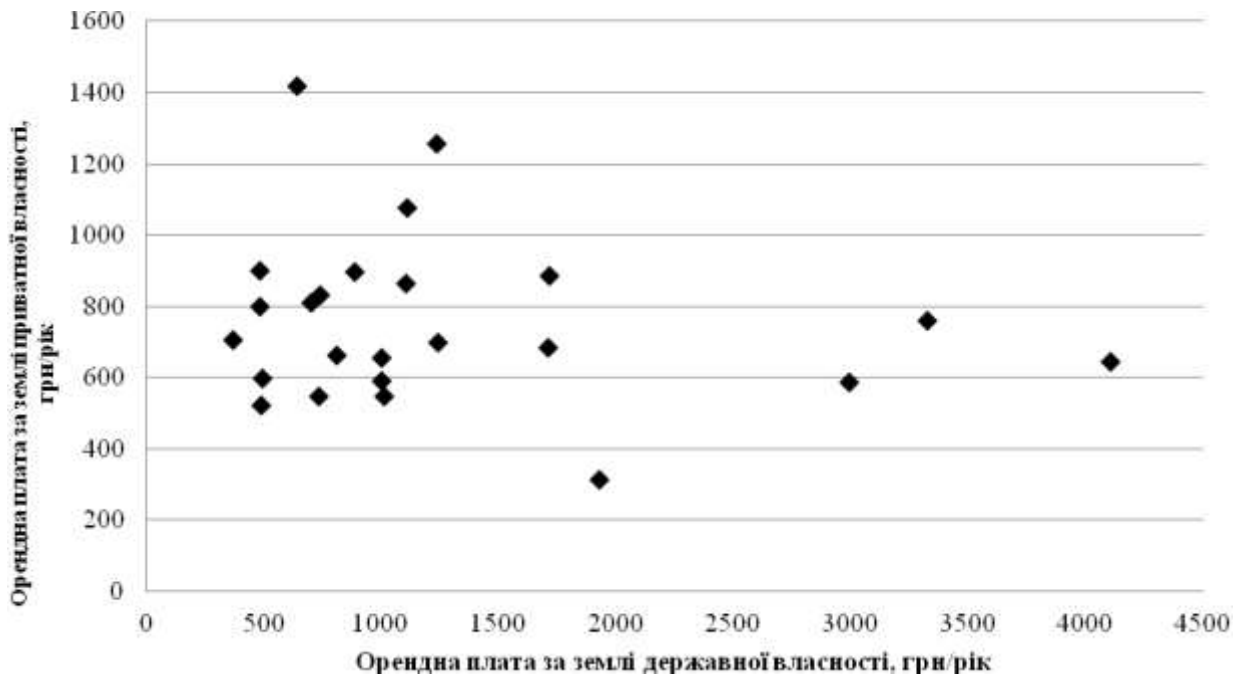

Рис. 5. Діаграма розсіювання

Джерело: розроблено автором

Діаграму розсіювання побудовано для відображення того, що відбувається з однією зі змінних величин, якщо інша змінна змінюється, але діаграма розсіювання не дає змоги визначити причинно-наслідковий взаємозв'язок.

У 2015 році на земельних торгах у формі аукціону продано 1139 прав оренди на землі державної власності загальною вартістю 39162,12 тис. грн. Середня вартість 1 га земель права оренди проданих на земельних торгах становить 1,4088929 тис. грн.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, доведено, що сучасна система управління землями сільськогосподарського призначення державної власності не може вважатися ефективною. Причиною цього є, передусім, передача земель у користування на неконкурентних засадах, що стимулює корупцію й призводить до недоодержання великих сум податкових надходжень сільськими громадами.

Здійснено математико-статистичний аналіз залежності між розміром орендної плати за земельні ділянки, які знаходяться у державній і приватній власності. Коефіцієнт кореляції Пірсона у такому разі становить 0,19, що за шкалою Чеддока свідчить про дуже слабкий лінійний кореляційний зв'язок. Отже, розмір орендної плати на зарегульованому ринку оренди державних земель сільськогосподарського призначення фактично не відповідає корисності аналогічних земель, які перебувають у приватній власності.

Щоб уникнути такої ситуації у подальшому, пропонується здійснити децентралізацію влади та передати повноваження щодо розпорядження землями сільськогосподарського призначення державної власності за межами населених пунктів місцевим громадам для дотримання принципу повсюдності місцевого самоврядування.

Бібліографічний список

1. Бобылев С.Н., Ходжаев А.Ш. Экономика природопользования: учебное пособие. Москва: ТЕИС, 2003. 568 с.
2. Бобылев С.Н., Ходжаев А.Ш. Экономика природопользования: учебное пособие. Москва: ИНФРА-М, 2007. 502 с.
3. Жердева О.В., Столярова М.А. Совершенствование методики оценки эффективности использования земельных ресурсов сельскохозяйственного назначения. *Теория и практика общественного развития*. Краснодар, 2013. № 7. С. 212-215.
4. Мартинюк М. Земельні аукціони – найбільш прозорий механізм розпорядження землею і запобігання корупції. URL: <http://land.gov.ua/maksym-martyniuk-zemelni-auksiony-naibilsh-prozoryi-mekhanizm-rozporiadzhennia-zemleiu-i-zapobihannia-koruptsii/> (дата звернення: 23.06.2018).
5. Медведева О.Е. Методические рекомендации по осуществлению эколого-экономической оценки эффективности проектов намечаемой хозяйственной деятельности. Москва: Экологический юридическо-правовой центр, 2004. 96 с.
6. Миллион гектаров пиара: сколько земли можно продать в Украине. URL: <http://biz.liga.net/all/prodovolstvie/article/million-gektarov-piara-skolko-zemli-mozhno-prodat-v-ukraine> (дата звернення: 23.06.2018).
7. Оренда сільськогосподарських земель: зберігається дворазовий розрив між платою за державні та приватні землі. URL: <http://land.gov.ua/orenda-silskohospodarskykh-zemel-zberihaietsia-dvorazovyi-rozryv-mizh-platoiu-za-derzhavni-ta-pryvatni-zemli/> (дата звернення: 23.06.2018).
8. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 23.06.2018).
9. Столярова М.А., Жердева О.В. Методические аспекты эффективности использования земельных ресурсов сельскохозяйственного назначения. *Политематический сетевой электрон. науч. журн.* Краснодар, 2014. № 2 (096). С. 269-283. URL: <http://ej.kubagro.ru/2014/02/pdf/20.pdf> (дата звернення: 23.06.2018).
10. Экономика сельского хозяйства: учеб. для студ. высш. учебн. завед. / Водяников В.Т. и др. Москва: КолосС, 2008. 390 с.
11. Экономика сельского хозяйства: учеб. для студ. высш. учебн. завед. / Коваленко Н.Я. и др. Москва: ЮРКНИГА, 2004. 384 с.
12. Экономика сельского хозяйства: учеб. для студ. высш. учебн. завед. / Минаков И.А. и др. Москва: КолосС, 2005. 400 с.
13. Юрлова В.А. Анализ эколого-экономической эффективности использования земельных ресурсов в сельском хозяйстве. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-ekologo-ekonomicheskoy-effektivnosti-ispolzovaniya-zemelnyh-resursov-v-selskom-hozyaystve-1> (дата звернення: 23.06.2018).

References

1. Bobylev, S.N. and Khodzhaev, A.Sh. (2003), *Ekonomika prirodopolzovaniia* [The Economics of Nature Management], tutorial, TEIS, Moscow, Russia, 568 p.
2. Bobylev, S.N. and Khodzhaev, A.Sh. (2007), *Ekonomika prirodopolzovaniia* [The Economics of Nature Management], tutorial, INFRA-M, Moscow, Russia, 502 p.
3. Zherdeva, O.V. and Stoliarova, M.A. (2013), "Improvement of the methodology for assessing the efficiency of the use of agricultural land resources", *Teoriia i praktika obshchestvennogo razvitiia*, Krasnodar, Russia, no. 7, pp. 212-215.
4. Martyniuk, M. "Land Auctions – The Most Transparent Mechanism for Land Disposal and Prevention of Corruption", available at: <http://land.gov.ua/maksym-martyniuk-zemelni-auksiony-naibilsh-prozoryi-mekhanizm-rozporiadzhennia-zemleiu-i-zapobihannia-koruptsii/> (access date June 23, 2018).
5. Medvedeva, O.E. (2004), *Metodicheskie rekomendatsii po osushchestvleniiu ekologo-ekonomicheskoy otsenki effektivnosti proektov namechaemoy khoziaystvennoy deiatelnosti* [Methodical recommendations for the implementation of the environmental and economic assessment of the effectiveness of projects for the proposed economic activity], Environmental Legal and Legal Center, Moscow, Russia, 96 p.
6. *Million hektarov piara: skolko zemli mozhno prodat v Ukraine* [Million hectares of PR: how much land can you sell in Ukraine], available at: <http://biz.liga.net/all/prodovolstvie/article/million-gektarov-piara-skolko-zemli-mozhno-prodat-v-ukraine> (access date June 23, 2018).
7. *Orenda silskohospodarskykh zemel: zberihaietsia dvorazovyi rozryv mizh platoiu za derzhavni ta pryvatni zemli* [Rent agricultural land, kept the gap between two-time fee for public and private land.], available at: <http://land.gov.ua/orenda-silskohospodarskykh-zemel-zberihaietsia-dvorazovyi-rozryv-mizh-platoiu-za-derzhavni-ta-pryvatni-zemli/> (access date June 23, 2018).

8. Verkhovna Rada Ukrainy (2010), *Podatkovyi kodeks Ukrainy* [Tax Code of Ukraine], Zakon Ukrainy dated 02.12.2010 no. 2755-VI, available at: <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (access date June 23, 2018).

9. Stoliarova, M.A. and Zherdeva, O.V. (2013), "Methodological aspects of the effectiveness of the use of agricultural land resources", *Politematicheskii setevoy elektron. nauch. zhurn.*, no. 2 (096), pp. 269-283, available at: <http://ej.kubagro.ru/2014/02/pdf/20.pdf> (access date June 23, 2018).

10. Vodiannikov, V.T. et al. (2008), *Ekonomika selskogo khoziaystva* [The economy of agriculture], high-school textbook, KolosS, Moscow, Russia, 390 p.

11. Kovalenko, N.Ya. et al. (2004), *Ekonomika selskogo khoziaystva* [The economy of agriculture], high-school textbook, YuRKNIGA, Moscow, Russia, 384 p.

12. Minakov, I.A. (2005), *Ekonomika selskogo khoziaystva* [The economy of agriculture], high-school textbook, KolosS, Moscow, Russia, 400 p.

13. Yurlova, V.A. "Analysis of the ecological and economic efficiency of the use of land resources in agriculture", available at: <http://land.gov.ua/info/serednia-vartist-orendy-silhospzemel-v-ukraini-u-rozrizi-rehioniv/> (access date June 23, 2018).

Ярова Б.М. ОЦІНЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ ДЕРЖАВНИМИ ІНСТИТУЦІЯМИ

Мета. Аналіз економічної ефективності використання сільськогосподарських земель державними інституціями в Україні.

Методика дослідження. У роботі як методологічна основа застосовувалися наукові методи пізнання, що базуються на системному підході до розв'язання поставлених проблем. Для досягнення поставленої мети використано низку загальних та спеціальних наукових методів дослідження: діалектичний; монографічний (при опрацюванні наукових публікацій); системного аналізу (при дослідженні різних показників ефективності використання земель); метод аналогій та порівнянь (при співставленні показників, які запропоновані різними науковцями); комплексний аналіз (при формуванні висновків та пропозицій щодо вирішення поставлених завдань); статистичний (при опрацюванні статистичних даних) та ін.

Результати. Доведено, що передача земель у користування на неконкурентних засадах стає причиною недоодержання великих сум податкових надходжень сільськими громадами. Здійснено математико-статистичний аналіз залежності між розміром орендної плати за земельні ділянки, які знаходяться у державній і приватній власності. Коефіцієнт кореляції Пірсона у такому разі становить 0,19, що за шкалою Чеддока свідчить про дуже слабкий лінійний кореляційний зв'язок. Запропоновано здійснити децентралізацію влади та передати повноваження щодо розпорядження землями сільськогосподарського призначення державної власності за межами населених пунктів місцевим громадам для дотримання принципу повсюдності місцевого самоврядування.

Наукова новизна. Удосконалено методіку оцінки ефективності використання земель сільськогосподарського призначення, у якій, на відміну від існуючих, використано коефіцієнт кореляції Пірсона та шкалу Чеддока. Результати свідчать про те, що розмір орендної плати на зарегульованому ринку оренди державних земель сільськогосподарського призначення фактично не відповідає корисності аналогічних земель, які перебувають у приватній власності.

Практична значущість. Одержані висновки можуть бути використані у подальшому з метою ефективного та раціонального управління земельними ресурсами шляхом підвищення вартості розміру оренди земель державної власності.

Ключові слова: управління земельними ресурсами, державна власність, показник, ефективність.

Yarova B.M. EVALUATION OF ECONOMIC EFFICIENCY FOR USE OF AGRICULTURAL LAND BY PUBLIC INSTITUTIONS

Purpose. The aim of the article is the analysis of economic efficiency of agricultural land use by government institutions in Ukraine.

Methodology of research. Scientific methods of knowledge based on a systematic approach to solving problems are used as a methodological basis in this work. A number of general and special scientific research methods are used to achieve this goal: dialectical; monographic (when working out scientific publications); the system analysis (in the study of various indicators of land use efficiency); the method of analogies and comparisons (when comparing the indicators proposed by different scholars); complex analysis (in drawing up conclusions and proposals for the solution of the tasks); statistical (in the processing of statistical data), etc.

Findings. It is proved that the transfer of land for use on a non-competitive basis becomes a reason for not receiving large amounts of tax revenues from rural communities. A mathematical and statistical analysis of the relationship between the size of the rent for land plots, which are in the state and private ownership, is carried out.

The Pearson correlation coefficient in this case is 0.19, which indicates a very weak linear correlation relationship on the Chaddock scale. It is proposed to decentralize power and transfer the authority to dispose of agricultural land of state ownership outside the settlements to local communities in order to adhere to the principle of the general nature of local self-government.

Originality. Methodology for assessing the effectiveness of using agricultural lands is improved. Pearson correlation coefficient and Chaddock scale are used in this method in contrast to the existing. The results indicate that the size of the rent on the regulated market of lease of state agricultural land does not actually correspond to the usefulness of similar lands that are privately owned.

Practical value. The obtained conclusions can be used in the future for the purpose of effective and rational management of land resources by increasing the value of the amount of lease of state-owned land.

Key words: land resources management, state property, indicator, efficiency.

Яровая Б.Н. ОЦЕНКА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ЗЕМЕЛЬ ГОСУДАРСТВЕННЫМИ ИНСТИТУЦИЯМИ

Цель. Анализ экономической эффективности использования сельскохозяйственных земель государственными институтами в Украине.

Методика исследования. В работе как методологическая основа применялись научные методы познания, основанные на системном подходе к решению поставленных проблем. Для достижения поставленной цели использован ряд общих и специальных научных методов исследования: диалектический; монографический (при обработке научных публикаций); системного анализа (при исследовании разных показателей эффективности использования земель); метод аналогий и сравнений (при сопоставлении показателей, предложенных различными учеными); комплексный анализ (при формировании выводов и предложений по решению поставленных задач); статистический (при обработке статистических данных) и др.

Результаты. Доказано, что передача земель в пользование на неконкурентных принципах, становится причиной недополучения крупных сумм налоговых поступлений сельскими общинами. Осуществлен математико-статистический анализ зависимости между размером арендной платы за земельные участки, находящиеся в государственной и частной собственности. Коэффициент корреляции Пирсона в таком случае составляет 0,19, что по шкале Чеддока свидетельствует о слишком слабой линейно корреляционной связи. Предложено осуществить децентрализацию власти и передать полномочия по распоряжению землями сельскохозяйственного назначения государственной собственности за пределами населенных пунктов местным общинам для соблюдения принципа вездесущности местного самоуправления.

Научная новизна. Усовершенствована методика оценки эффективности использования земель сельскохозяйственного назначения, в которой в отличие от существующих использовано коэффициент корреляции Пирсона и шкалу Чеддока. Результаты свидетельствуют о том, что размер арендной платы на зарегулированном рынке аренды государственных земель сельскохозяйственного назначения фактически не соответствует полезности аналогичных земель, находящихся в частной собственности.

Практическая значимость. Полученные выводы могут быть использованы в дальнейшем в целях эффективного и рационального управления земельными ресурсами, путем повышения стоимости размера аренды земель государственной собственности.

Ключевые слова: управление земельными ресурсами, государственная собственность, показатель, эффективность.